

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 vtrum sit potissima virtutum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

ardua. ergo. Secundo. Moderatio in omni virtute est id, quod potissime laudatur. ergo si temperantia propria est moderatio, ipsa esse excellētissima virtutum cuius oppositum sentit author. Antecedens probatur, quia omnia, quae laudabilia sunt in virtute, ideo laudantur, quia ad moderationem ordinata sunt. Tertio, Moderatio delectationis tactus non est difficilior ceteris. ergo non est precipue laudabilis. Consequenter tenet ex dictis authoris. Antecedens verò probatur: quia difficilius est vincere retrahentia à bono in materia fortitudinis, ut ipsemet author faciat. moderatio ergo fortitudinis est difficilior.

¶ Ad primum horum dicitur, quod maior est vera ceteris paribus. sed in proposito non sunt paria. Modus ratio namque mansuetudinis, & humilitatis licet sit ardua, non tamen est in materia naturalis, necessaria, communis, diuturna. ac vehementer motiva appetitus nostri, qualis est materia temperantiae, ut in litera patet in corpore articuli, & rationibus argumentorum.

¶ Ad secundum negatur antecedens: quoniam moderatio proprie, ut distinguitur contra alias condiciones virtutum, non est potissima. Nec est verum, quod quaecumque sunt laudabilia in virtute, laudentur in ordine ad modum, quāvis sine modo non laudabilia sunt. Discrete siquidē agere potior est conditio, quam moderatio, & similiter rectitudo potior est: cum tamen prima prudentiae, secunda iustitiae tribuatur.

¶ Ad tertium negatur assumptum. Et ad probationem dicitur, quod materia impediens bonum in fortitudine, non eget principaliter moderatione, sed firmitate animi. Et propterea concedendo, quod difficilius vincuntur retrahentia à bono in fortitudine, non sequitur, ergo difficilius

tus ferre quis poterit? ergo mansuetudo est principalior virtus, quam temperantia.

¶ 3 Præter. Spes est principalior motus animi, quam desiderium, & in concupiscentia, ut supra habitus est: sed humilitas refrænata præsumptionem immoderatæ spei. ergo humilitas vult esse principalior virtus, quam temperantia, quam refrænata concupiscentiam.

SED contra est, quod Gregorius in 2. Moralium ponit temperantiam inter virtutes principales.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, virtus principalis, seu cardinalis dicitur, quæ principalis laudatur ex aliquo eorum, quæ communiter requiruntur ad rationem virtutis. Moderatio autem quæ in omni virtute requiritur, precipue laudabilis est in delectationibus tactus, circa quæ est temperantia, tum quia tales delectationes sunt magis nobis naturales, & ideo difficilius est ab eis abstinere, & concupiscentias earum refrænare: tum et quia earum obiecta magis sunt necessaria præsertim vite, ut ex dictis patet, & ideo temperantia ponitur virtus principalis, seu cardinalis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod tanto maior ostenditur agens virtus, quanto in ea sunt magis distantia, potest suam operationem extendere. Et ideo ex hoc ipso ostenditur maior virtus rationis, quod potest et concupiscentias, & delectationes maxime distantes moderari: unde hoc pertinet ad principalitatem temperantiae.

AD SECUNDUM dicendum, quod impetus iræ causatur ex quodā accidente, puta, ex aliqua lesione contristante. & ideo cito transiit, quāvis magnum impetum habeat. Sed impetus concupiscentiae delectabilium tactus, procedit ex causa naturali, unde est diuturnior & communior, & ideo ad principalitatem virtutem pertinet ipsum refrænare.

AD TERTIUM dicendum, quod ea quorum est spes, sunt altiora his quorum est concupiscentia, & pro hoc spes ponitur passio principalis in irascibili: sed ea, quorum est concupiscentia, & delectatio tactus, vehementius movent appetitum, quia sunt magis naturalia, & ideo temperantia, quæ in his modis statuit, est virtus principalis.

ARTICULVS VIII. Virtus temperantia fit maxima virtutum.

DOCTAVVM sic proceditur. Videtur quod temperantia

fit maxima virtus. Dicitur Ambrosius in 1. de Officiis in temperantia maxime honesti curam, decoris consideratio spectant, & quaeritur: sed virtus laudabilis est, in quantum est honesta, & decora ergo temperantia est maxima virtus.

¶ 2 Præter. Maior est virtus operari id quod est difficilius, sed difficilius est refrænare concupiscentias, & delectationes tactus, quam rectificare ad habitus exteriores, quorum prima pertinet ad temperantiam, secundam iustitiam. ergo temperantia est maior virtus, quam iustitia.

¶ 3 Præter. Quanto aliquid est communius, tanto magis necessarium videtur esse & melius: sed fortitudo est circa pericula mortis, quæ rarius accidit, quam delectabilia tactus, quæ quoties occurrunt, & sic virtus temperantiae est communior, quam fortitudinis. ergo temperantia est nobilior virtus, quā fortitudo.

SED contra est, quod Philosophus in 1. Rhetorice quod maxime virtutes sunt, quæ aliis maxime sunt vitales, & propter hoc fortiores honoramus.

RESPON. Dicendum, quod in 1. Ethic. bonum multum est bonum virtus: & ideo quanto magis pertinet ad bonum multum, tanto iustitia autem & fortitudo magis sunt multum virtutes, quam temperantia consistit in communibus delectationibus. Fortitudo autem in particularibus sustentur pro salute communitatis, temperantia solum concupiscentias eorum, quæ pertinent ad vitam. Unde manifestum est, quod temperantia sunt excellentiores virtutes, quibus prudentia, & virtus fortiores.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod decor maxime attribuitur temperantiae propter principalitatem propriam, quod in fortitudine contrarij mali a natura, quod scilicet moderatur delectationibus, & brutis communibus.

AD II. dicendum, quod temperantia est difficile & bonum, dignitas virtutis secundum rationem boni, in quantum quædam secundum rationem dicitur temperantia.

AD III. dicendum, quod temperantia aliquid pertinet ad multum, quod magis facit ad excellentiam boni, quam consideratur secundum quod temperantia occurrit, in quarum prima temperantia secundum rationem. Unde temperantia est potior: licet quod ad temperantiam potior non solum temperantia iustitia.

8. 2. quæst. 25. art. 4.
lib. 4. c. 36. ante mod.
Q. 131. arti. 11. & 1. 2. q. 61. ar. 3.
Art. 4. huius quæst.